

Regeringen
Kulturdepartementet

Remissyttrande

Ansvar och oberoende – public service i oroliga tider (SOU 2024:34)

Diarienummer: Ku2024/00602

Inledning

Public serviceraadet (PSR) är en ideell organisation med uppgift att som nätverk och opinionsbildare slå vakt om grundläggande public service-värden och dessutom stödja arbetet med att utveckla dessa värden. PSR är partipolitiskt obundet och saknar anknytningar till myndigheter, företag och intresseorganisationer.

Med utgångspunkt i publik- och medborgarintresse har PSR länge bevakat utvecklingen av radio och tv både i Sverige och utomlands. PSR har sedan mer än tjugo år följt hur digital teknologi påverkat utvecklingen av olika plattformar för att lyssna på radio och titta på tv.

PSR förutsätter att departement och myndigheter i sina utredningar och beslut alltid sätter allmänintresset i främsta rummet; i detta fall konsumenterna och skattebetalarna. Att låta särintressen sätta agendan skadar tilliten till demokratin.

PSR välkomnar detta betänkande som i flera delar tillför ett värdefullt och detaljrikt faktaunderlag även för fortsatta utredningar. PSR vill med detta remissyttrande bidra till ett vidgat kunskapsunderlag som ger att regeringen fortsatt möjlighet att objektivt bereda public servicefrågorna utifrån grundlagens krav på opartiskhet och saklighet i offentlig verksamhet.

PSR har sedan tidigare (från 2013) avgivit fyra remissyttranden ifråga om statliga utredningsförslag om public serviceverksamheten. Dessa liksom andra myndighetsskrivelser finns att läsa på PSR:s webbplats.

I detta remissyttrande fokuserar vi på distributionsfrågorna; om hur utbudet ska sändas och tillhandahållas.

Public serviceraadet

Tågaliden 10
182 78 Stocksund
Org.nr 802461-9663

Tel/SMS: 0708-158800
council@public-service.net
www.public-service.net

Sammanfattande synpunkter och slutsatser

Samtidigt med den snabba tekniska utvecklingen tar transnationella mediekoncerner alltmer kontroll över såväl nya som ”gamla” medier. Sverige står naturligtvis inte utanför detta skeende. Enligt vår mening är en avtalsperiod som gäller t.o.m. 2033 alltför lång. Det kommer att inom kort behövas göras fler utredningar ifråga om public service eftersom flera frågor som avser teknik och organisation fortfarande är obesvarade. En ökad tilldelning av avgiftsmedel bör villkoras med att SVT, SR och UR under en förkortad avtalsperiod förslagsvis fyra år rationaliseras och organiseras i ett gemensamt företag.

Betänkandet saknar en helhetsanalys av hur public serviceverksamheten förhåller sig till övrig radio- och tv-verksamhet i Sverige. Samtidigt synes man underskatta hur strömningstjänsterna, såväl egna som externa - i synnerhet Spotify - påverkar traditionell radio och tv.

SR:s uppdrag måste ses i ljuset av att publicistisk verksamhet (nyheter, reportage, samhällsbevakning etc), i stort sett saknas inom nationell kommersiell radio.

Hur kan public services publicistiska uppdrag påverkas om/när nationell kommersiell radio- och tv blir helt utlandsägd? Kan public service-uppdraget vidgas genom samverkan med civilsamhället och främst då icke-kommersiell föreningsdriven närradio och lokal-tv ?

PSR ser det som betydelsefullt att återupprätta närvaron av svensk radio i etern utanför landets gränser. Sveriges Radio bör få i uppdrag att återuppta marksända utlandssändningar på svenska och andra språk av vikt för svensk säkerhetspolitik och totalförsvaret.

Betänkandet tar inte upp den nya distributionsteknik som redan utvecklats i ett 20-tal länder och nu står inför en bredare lansering. Detta finns ännu inte på agendan i Sverige. PSR har tidigare delgett regeringskansliet och kommittén information om 5G – 5G Broadcast – den gemensamma plattformen för marksänd radio och tv som nu introduceras i Europa.¹

PSR delar kommitténs slutsats om att utvecklingen av DAB-radio inte är konsumentdriven. Vi avvisar bestämt uppbyggnad av en tredje fristående radioplattform - DAB², som skulle innebära ett påtagligt risktagande för Sveriges samhällsberedskap och kan därigenom äventyra förtroendet för SR.

PSR förordar en hög grad av självständighet för public serviceorganisationen. Med undantag för redaktionell verksamhet bör den dock liksom för alla andra statliga institutioner fortlöpande granskas av Riksrevisionen.

PSR föreslår att TV4 AB ges ett public serviceuppdrag att förstärka och vidga sin nyhets- och samhällsbevakning. Denna kan göras oberoende av annonsörer och finansieras av överskottet på public service-avgiften.

---

¹ Betydelsefulla public servicefrågor 2024 <http://public-service.net/docu/PSRskrivelsePSkomm.pdf>

² För enkelhetens skull skriver vi även DAB för den uppgraderade versionen DAB+

Kommentarer till resp. kapitel i betänkandet

3 Public service i oroliga tider

18 Säkerhets- och beredskapsfrågor

Försvarsberedningen menar att det nya säkerhetspolitiska läget efter Rysslands invasion av Ukraina innebär att tillgången till information via public service ökar i betydelse. PSR anser att här blir public service synnerligen betydelsefull och vill understryka slutsatsen om att totalförsvaret ska över tid dimensioneras för att försvara Sverige mot ett väpnat angrepp och bidra till försvaret av allierade.

Betänkandet berör emellertid inte betydelsen av att *public service-verksamheten även måste nå utanför landets gränser*. Det handlar då inte enbart om att nå utomlands boende och verkande svenska medborgare - inklusive sjömän - utan även lyssnare i andra språkområden med tonvikt på allierade länder liksom i konflikt- och katastrofområden. Ett viktigt syfte är att kunna bemöta fientlig desinformation och upprätthålla en nyhetskälla med högt förtroende inom och utom landet.

Radio- och tv-sändningarna måste baseras på teknik med bästa möjliga räckvidd. Internet har en global räckvidd. Denna plattform kan dock lätt begränsas både regionalt och lokalt genom avbrott — både avsiktligt genom sabotage, krig eller censur - eller vid naturkatastrofer. Satellitsändningar är en säker distributionsmetod, men begränsas av brist på enkel mottagarutrustning i de flesta länder.

Sändningar på kortvåg och mellanvåg är fortfarande det mest effektiva sättet att nå långt på ett enkelt vis över hela kontinenter och mest pålitligt för att nå mobilt lyssnande i synnerhet i fordon. Effektiviteten när man använder dessa frekvensområden har ökat betydligt sedan man börjat sända digitalt med bättre ljudkvalitet och lägre energiförbrukning. Sändningarna på kortvåg är mycket svåra att störa ut för auktoritära regimer.

Sveriges Radio bör få uppdrag att återuppta marksända utlandssändningar på svenska och andra språk av vikt för svenska totalförsvaret. Dessa bör göras på digital kortvåg och mellanvåg (DRM) liksom eventuellt också på FM i nordiska gränsområden.³ *Mellanvågsstationen i Sölvesborg bör åter kunna tas i bruk med digital teknik i syfte att kunna nå större delen av Nordeuropa.*⁴

Utlandssändningar kan liksom *SR Media Development Office*, som arbetar med medieprojekt i utvecklingsländer, finansieras av andra statliga institutioner som UD och Svenska Institutet eller ett särskilt statligt anslag.⁵

PSR ser med oro på hur etablering av DAB som en tredje fristående sändningsplattform - vid sidan av FM och fast/mobilt bredband - kommer att försämra beredskapen vid krislägen. *Det är av stor vikt att befolkningen i sådana situationer har välbekanta och robusta lyssnarplattformar som FM-mottagare och smartphones till hands.*

---

³ SR:s rikssändningar på FM når idag cirka en tredjedel av norska befolkningen. FM-bandet används fortfarande av lokalradio i Norge.

⁴ Ungern har tagit i bruk en mellanvågssändare med mycket hög effekt (1000 kW) som är DRM-förberedd. Den har kapacitet att nå hela Europa.

⁵ Under större delen av perioden när SR tidigare bedrev omfattande utlandssändningar finansierades *Radio Sweden* av UD.

Det är till stor nackdel, särskilt vid krigssituation, om delar av befolkningen i minskad grad söker sig till SR, det centrala radioföretaget med uppbyggd kompetens, det högsta lyssnarförtroendet och ett tydligt samhällsuppdrag.

Vi varnar för att DAB även ger en försämrad geografisk räckvidd än andra system för marksändning. Det behövs åtskilligt fler DAB-sändare för att täcka in motsvarande FM-täckning.⁶ DAB-systemet verkar inom ett högre frekvensband än övriga system för marksänd radio och är inte kompatibelt med andra digitala system som bl.a. DRM och HD Radio. DAB kan inte integreras i smartphones. (*Mer om DAB och de modernare digitala sändningssystemerna i kap. 16 och i bilaga 1*)

4 Public service-företagens unika roll och betydelse för samhället och publiken

Hur Public service-verksamheten förhåller till övrig radio- och tv-verksamhet i Sverige har inte granskats på ett tillfredsställande sätt. Detta gäller även tidigare utredningar ifråga om public service. En analytisk helhetssyn behövs när man ska planera hur public service-företagen ska fungera såväl i en nära framtid som under kommande decennium.

Det bör uppmärksammas att kommersiell radio och tv i Sverige blir alltmer utlandsägd. Sveriges enda mediekoncern, som idag sänder rikstäckande såväl radio som television är Viaplay, som nu kontrolleras av franska mediemagnaten Vincent Bollore. Nästan all nationell kommersiell radio och tv - vid sidan av TV4 - är idag utlandsägd, vilket kommer att öka kraven på public serviceföretagens demokratiska programuppdrag.

Ifråga om radiomediet bör särskilt uppmärksammas att det i stort sett endast är Sveriges Radio som idag bedriver publicistisk verksamhet lokalt och nationellt. Kommersiell radio synes inte se någon lönsamhet i detta och den ideellt drivna närradion saknar kunskaper och resurser. En mångsidigt samhällsbevakning med nyheter, reportage och debatt som motsvarar dagspressen saknas för radio som bedrivs utanför public service i Sverige.

5.3.1 En ny lag som reglerar public service-uppdraget och finansieringen av uppdraget

5.3.2 Hur uppdraget ges och längden på uppdraget **19 Medelstilldelning**

PSR instämmer med förslaget om att bestämmelser som reglerar public service-uppdraget och finansieringen av detta uppdrag ska samlas i en ny lag – lagen om public service. Bestämmelser om krav på sändningstillstånd och villkor som är specifikt relaterade till sändningarna i marknätet bör fortsatt regleras i radio- och tv-lagen.

Radio- och tv-lagen kommer att behöva justeras när ny teknik för marksändningar av radio och tv i UHF-nätet sannolikt kommer att introduceras internationellt under uppdragsperioden. Närmast till hands ligger 5G Broadcast. Här kan radio och television få en gemensam distributionsplattform som också verkar sömlöst mot mobila bredbandsnätet. (*Se vidare kommentar till kapitel 16*)

---

⁶ Sex DAB-sändare krävs för att täcka in samma område som en FM-sändare. Det behövs 64 DAB-sändare att täcka in samma område som en mellanvågssändare (AM).

PSR delar kommitténs bedömning att teknikutvecklingen innebär stora möjligheter till effektiviseringar under den kommande tillståndspan. En ökad tillgång till information kan förväntas underlätta den journalistiska verksamheten och nya tekniska verktyg kommer sannolikt innebära att en större del av arbetet kan automatiseras och bedrivs mer kostnadseffektivt.

PSR anser dock att en avtalsperiod som gäller i åtta år t.o.m. 2033 är alltför lång. Det kommer att inom kort behövas göras fler utredningar ifråga om public service eftersom flera frågor som teknik och organisation har lämnats därhän av kommittén. Detta blir nödvändigt särskilt med tanke på att public serviceföretagen i dag själva - utan kompetent insyn eller externt utredningsförfarande - sätter agendan för administration och investeringar i teknik.

PSR ser det inte som självklart att en ökning av avgiftsmedel under en lång period garanterar att public service kan vidmakthålla den höga uppdragsnivån. Det kommer att krävas en av statsmakten initierad rationalisering av den administrativa strukturen. En ökade tilldelning av avgiftsmedel bör villkoras med att SVT, SR och UR under en förkortad avtalsperiod, förslagsvis fyra år, effektiviseras ifråga om administration och teknik samt går samman i ett gemensamt företag.

8.4.2 Hur public services innehållsuppdrag ska utformas

PSR instämmer helt i att det ska ställas krav på att public service-företagen ska erbjuda ett mångsidigt programutbud med hög kvalitet och nyskapande form och innehåll, som omfattar såväl det breda anslaget som mer särpräglade programtyper. Även att public service-företagen fortsatt ska erbjuda ett varierat utbud på det svenska språket och ha ett särskilt ansvar för det svenska språket och dess ställning i samhället.

PSR instämmer även att programutbudet som helhet ska präglas av folkbildningssambitioner även under nästa tillståndspan. Däremot ser vi behov och möjligheter att vidareutveckla UR om man fortsättningsvis behåller den nuvarande uppdelningen av public serviceverksamheten i tre skilda företag.

Vårt förslag är att ge UR i uppdrag att utveckla programverksamheten med inriktning på de stora språkgrupperna i landet vid sidan av svenska och de officiella minoritetsspråken. Det bör i detta sammanhang övervägas om UR bör få möjlighet att driva en egen radio- och/eller tv-kanal. Här kan exempelvis en av SR:s FM-kanaler kunna överlåtas till UR. Närmast till hands är P2 som främst används för klassisk musik, men har en mycket begränsat lyssnarskara (cirka 2 procent andel av radiopubliken).⁷

9 Samverkan med och hänsyn till kvalitativa nyhetsmedier

10 Samverkan för att stärka en livskraftig produktionsmarknad i hela landet

PSR instämmer med bedömningen att det inte bör införas en reglerad samverkan mellan public service-företagen och kvalitativa nyhetsmedier. Vi vill dock påminna om behoven och möjligheterna om samverkan med civilsamhällets icke-kommersiella lokala radio och television. Denna föreningsdrivna sektor får i flera länder statligt stöd⁸, men sedan närradion etablerades 1981 har hittills inget samhällsstöd

⁷ Idag kan man lyssna på P2 med betydligt högre ljudkvalitet på Internet än på såväl FM som DAB.

⁸ Etablerat statligt stöd utgår idag till denna sektor i bl.a. Danmark, Norge, Frankrike, Tyskland, Schweiz, Österrike och Storbritannien.

getts i Sverige. Här bör Utbildningsradion kunna få i uppdrag att samverka med närradio och öppna tv-kanaler på området medieutbildning inklusive mediekunskap och journalistik. Detta kan få särskild betydelse i kommuner utanför storstadsområdena och då i synnerhet ifråga om vidgad mediekunskap för medborgare med invandrarbakgrund.

15 Uppföljningen av public service-uppdraget

Kommittén föreslår att det under tillståndspanoroden ska genomföras en extern analys av företagens arbete med och redovisning av produktivitet och effektivitet i verksamheten, i syfte att öka transparensen kring företagens ekonomi och deras arbete med effektivisering.

Om den statliga public serviceorganisationen får en ytterligare förstärkt självständighet med syfte att minska politiskt inflytande ökar detta att behovet av insyn av det allmänna. En public serviceorganisation som uppfattas som "en stat i staten" kan riskera att få minskat förtroende i det allmänna.

Den största faran för public service i de nordiska länderna är att man låter public servicebolagen få en så självständig ställning att staten i all sin välvilja mister det som ännu är kvar av demokratisk kontroll och insyn av det som ägs just av medborgarna och ska förvaltas av politikerna. Redan idag har riksdag och regering inte insyn i den större delen av public service-organisationen, d.v.s. även den del som ligger utanför det rent publicistiska/redaktionella uppdraget.

Riksrevisionen, som granska alla statliga myndigheter och bolag, har hittills förhindrats att granska public servicebolagen. Riksrevisionen anser dock själva att man ska kunna granska dessa bolag och för medborgarnas torde detta te sig naturligt. Riksrevisionen kan ges detta uppdrag som också tydliggörs i kommande public serviceavtal.

Vi vänder oss mot idén om att public servicekoncernen ska bli en av staten helt oberoende institution. Detta kommer sannolikt att leda till att public service blir en självägande organisation som fortsätter utvecklas till "en stat i staten". Det måste vara ägarna - riksdag och regering - som bestämmer institutionens former och färdriktning, men med undantag för innehållet. Medborgarna, som är bundna till att betala för verksamheten, kan endast utöva inflytande på verksamheten genom sina valda politiker.

Samhället via staten måste få insyn och kontroll över hur public service-bolagen använder övriga offentliga medel för produktions- och distributionsstrukturen samt administrationen. Lobbyverksamheten för DAB-radio i Norge blev en ögonöppnare. Särintressen satte agendan för NRK, politikerna och myndigheterna och kunde driva igenom att DAB skulle ersätta rikstäckande FM-radio. Allmänintresset kom här i andra hand.

Ökar man en public service-organisationens avstånd från statligt inflytande måste man i samma mån minska dess möjligheter att i sin tur kunna bedriva inflytande på staten exempelvis genom egen lobbyverksamhet gentemot regeringen, myndigheter och riksdagen. Det allmänna i övrigt saknar insyn i organisationen eftersom offentlighetsprincipen inte gäller trots den statliga finansieringen.

PSR anser att en offentligt finansierad public serviceorganisation bör ha garantier för fortsatt *redaktionell frihet i alla led*. Däremot ser vi behov av att samhället ska få förbättrad insyn och fortlöpande kontroll över hur skattemedel disponeras för den

administrativa och tekniska infrastrukturen. Riksrevisionen, den myndighet som självständigt granskar statlig verksamhet i övrigt, bör få ett tydligt mandat att inkludera public serviceorganisationen.

16 Hur utbudet ska sändas och tillhandahållas

Om public service ska kunna behålla och helst stärka sin position i det svenska medielandskapet måste man på en genomgripande vis ta hänsyn till de nya tekniska plattformar som kan användas för att distribuera radio och tv. Man bör särskilt uppmärksamma att hälften av världens befolkning har smartphones. Dessa fungerar som radio- och tv-mottagare, men kan t.ex. inte integreras med DAB-systemet för radio, som kräver att man bygger upp en helt egen sändar- och mottagarstruktur, utanför gängse frekvensband för radio- och mobilnäten.

Vid övergång till annan teknik både inom produktion och distribution måste man i högre grad än hittills noga analysera hur tekniskiften kan innebära ökad effektivitet och minskade kostnader. En sådan analys måste inbegripa konsumenternas direkta och indirekta kostnader och inte avgränsas till public serviceföretagens egna kostnader.

Mycket talar för att de digitala marksända näten under närmsta decenniet kommer att avvecklas eller konverteras med ny teknik. Som PSR redan påmint om i flera års tid ser framtiden inte ljus ut för DAB-systemet för radio. På sikt kommer även DVB-T⁹ för televisionen att avvecklas. Telekomsektorn har länge siktat in sig på att ta över en stor del av frekvensbandet för marknätet under 2030-talet. I ljuset av detta har den nya gemensamma radio- och tv-plattformen 5G Broadcast¹⁰ tagits fram av broadcast-sektorn. *Detta system beskrivs närmare i bilaga 1 till detta yttrande.*

Att de som lyssnar på radio, till övervägande del då på musik, har marksänd radio som sin huvudplattform var en rimlig observation för cirka tjugo år sedan. Någon problematik med kapacitetsbrist har lyssnarna inte längre. De finner sina alternativa val på Internet där ett utbud av radio och andra strömmande ljudtjänster ter sig nästan obegränsat. På mobilt eller fast bredband finns i Sverige inte längre några avgörande kostnadströsklar ifråga om strömmande ljud som radio.

Betänkandet saknar en analys om hur strömningstjänster, som Spotify påverkar musiklyssningen i allmänhet och på public service-radio i synnerhet.

Kommittén föreslår att företagen ska ges möjlighet att sända minst två och högst fyra programtjänster i marknätet. Vi menar att om SR ska sända högst fyra programtjänster i marknätet finns det heller inget expansionsbehov med ytterligare kanaler i DAB.

Det bör förtydligas att dessa villkor om marknätet ska gälla för såväl SVT som SR. Det måste också tydliggöras att 2-4 programtjänster (kanaler) ska gälla oberoende av sändningsteknik i marknätet. För SR gäller således att högst fyra programtjänster ska gälla även om sändningar sker med DAB i marknätet. Samma villkor ska naturligtvis också ställas om SVT och SR i framtiden övergår till att sända i marknätet på en gemensam plattform som 5G Broadcast.

---

⁹ Schweiz lade ner sitt nät 2019 och över gick helt till Internet och satellit för tv-distributionen

¹⁰ En utförlig beskrivning av systemet finns i PSR:s rapport *5G Broadcast - Universell plattform för marksänd digital radio och television i smartphones och bilar* på PSR:s webbplats.

Det väl beprövade och robusta FM-nätet har fortfarande en stark position i Sverige liksom i övriga världen. FM är den viktigaste distributionsformen för såväl den kommersiella radion som för SR och närradion. Idag är det svenska nätet uppdaterat och modernt med alla led från programaveckling till sändaren digitaliserad. Det är det trådlösa signalen till mottagaren som är analog.

FM-nätet är ur beredskapssynvinkel överlägsen. I en kris- eller krigssituation kan den på ett bättre sätt nå ut till allmänheten även om vissa sändare slås ut. En FM-sändning går då att lyssna på även om ljudkvaliteten blir sämre. Ett digitalt marknät har däremot bra kvalitet ända till signalen blir för svag. Då blir det helt tyst.

Det påstås att FM-nätet i Sverige länge haft kapacitetsbrist då efterfrågan på frekvenser har varit större än det utrymme som funnits tillgängligt för att sända radio.

För beredskapsbedömning kan påminnas om att man vid FM-sändningar också kan överföra digital information. RDS-2 (Radio Data System) är ett kommunikationsprotokoll för att bädda in små mängder digital information i konventionella FM-radiosändningar. RDS-2 standardiserar flera typer av information som överförs, inklusive tid, identifiering station och programinformation.

Det saknas analyser huruvida det finns efterfrågan hos konsumenterna på fler marksända radiokanaler än SR:s nuvarande fyra¹¹ och nationell kommersiell radio med tio kanaler på FM. Ej heller har det presenterats marknadsanalyser huruvida fler marksända radiokanaler idag ökar lyssnandet och för kommersiell radio även reklamintäkterna.

Om det trots allt skulle finnas behov av ytterligare utrymme kan en omplanering av frekvensanvändningen på FM-bandet göras. Detta kommer exempelvis att ske i Nederländerna.¹²

PSR välkomnar att kommittén inte ställer några krav på utbyggnad av SR:s DAB-nät. Kommittén menar dock att SR och UR fortsatt bör ha möjlighet att bedriva DAB-sändningar och själva avgöra om sändningarna ska byggas ut efter ansökan om tillstånd hos regeringen. Kommittén skriver också att DAB-sändningar möjliggör fler programtjänster.

Det svenska utredningsförslaget 2014 om att ersätta FM med DAB möttes av en tydlig negativ respons i remissomgången. Flertalet myndigheter, akademier och organisationer avfärdade på goda grunder planerna. Synpunkter och fakta från expertmyndigheterna, som Post- och telestyrelsen, Försvarsmakten och Transportstyrelsen, har idag fortsatt relevans. Riksrevisionens granskning visade också på att de ekonomiska förutsättningar för DAB-systemet som en framtida huvudplattform för radio saknades.

Kommitténs slutsats att DAB-lyssningen kan komma att öka med ”de lagkrav på mottagning av digitala markbundna radio-sändningar i nya bilar som infördes 2022” ser vi som vild gissning. I nya bilar idag finns oftast tre system; FM, DAB och Internet. I bilar används också smartphones för radiolyssning. EU stödjer inget specifikt digitalt system och har inte några krav på just DAB-systemet ska användas, varken i hushåll eller fordon.

---

¹¹ SR sänder fyra lokala/nationella kanaler på FM liksom på DAB och Internet. SR sänder dessutom på DAB SR Knattekanalen, SR P3 Din Gata och SR Sveriges Radio Finska

¹² <https://www.redtech.pro/the-netherlands-to-redistribute-fm-frequencies/>

DRM, HD Radio och 5G Broadcast är också markburen digital radio. Det kan ur handels- och näringspolitisk synpunkt starkt ifrågasättas att staten främjar ett specifikt system utan att först överväga och pröva andra system.

Sedan lanseringen 1995 har SR:s verksamhet med DAB-sändningar kostat licensbetalarna och staten cirka 900 miljoner kr (i dagens penningvärde). SR uppskattar att mindre än 1 (en) procent idag lyssnar på företagets DAB-kanaler.

Vi bedömer det som riskabelt om SR fortsättningsvis arbetar med ett föråldrat tekniskt system som kommer att sakna framtida efterfrågan på marknaden. Kostsamma felsatsningar kan på sikt bidra till ett minskat förtroendet för public serviceverksamheten hos såväl lyssnarna/skattebetalarna som hos politikerna. Problematiken med DAB-systemet beskrivs närmare i bilaga 1.

17 Ökat samarbete mellan public service-företagen

PSR anser liksom kommittén att det finns starka skäl att utreda frågan om hur public service-verksamheten ska vara organiserad. Allt talar för att konkurrensen från utländska medieaktörer, utan ambition att värna det svenska språket och spegla den svenska kulturen, kommer att hårdna.

PSR förordar en sammanslagning av bolagen. Teknikutvecklingen såväl på sändarsidan som på mottagarsidan liksom inom produktion talar för en utveckling mot minskade investerings- och driftskostnader för public service. Gränsen mellan text, bild och ljud blir alltmer diffus. Det mest påtagliga är att Internet utvecklas till att bli en huvudplattform för radio och television. De flesta tekniklösningar kan göras gemensamt för radio och tv.

Det torde inte finnas någon risk att radions starka ställning nedprioriteras vid en sammanslagning så länge man i ett sändningstillstånd markerar mot detta. Det samma kan gälla UR:s uppdrag.

Kommittén vill att public service-företagen ska fördjupa sitt samarbete när det gäller att sända och tillhandahålla UR:s program på SR:s och SVT:s plattformar på internet. Vi menar att en sammanslagning av de tre företagen kommer att i ökad grad underlätta ett effektivt nyttjande av radio- och tv-utbudet även när det blir aktuellt att övergå till en framtida gemensam sändningsplattform i marknätet exempelvis 5G Broadcast.

Övriga synpunkter

Utred distributionsfrågorna med ett bredare perspektiv

PSR ser det som positivt att regeringen nu har utsett en utredare som ska kartlägga distributionen av radio- och tv-program i marknätet och över internet. PSR förespråkar att utredning måste göras med en helhetssyn som förutom kommersiell inkluderar även icke-kommersiell radio- och tv-verksamhet som verkar i civilsamhället.

Public service-uppgifter till andra radio- och tv-företag

I betänkandet (avsnitt 5.2.9) beskrivs de reklamfinansierade TV2-kanalerna som delar av public serviceverksamheten i Danmark respektive Norge.¹³ I Sverige har från start ambitionen för TV4 varit att fungera som en public servicekanal vid sidan av SVT. Detta är också skälen till att TV4 alltid har haft en särskilt position i marknätet och fortfarande är en s.k. frikanal tillgänglig för alla.

När Telia säljer TV4 AB bör det finnas starka säkerhetspolitiska skäl för staten att TV4 AB behålls i svensk ägo och inte hamnar i händerna på utländska mediekoncerner, i värsta fall med en ifrågasatt politisk agenda. Det finns därför anledning att redan nu se över hur TV4 kan få en aktiv roll som kompletterande public service med vidgade redaktionella nyhetsresurser som kan göras oberoende av annonsörer. Övrig programverksamhet kan då fortsätta inom nuvarande kommersiella ramar.

Det bör övervägas om att statligt stöd till TV4:s redaktionella nyhets- och samhällsbevakning liknande det statliga uppdraget för TV 2 Norge. Detta stöd kan förslagsvis finansieras med del av det överskott på cirka 1 miljard kronor från public serviceavgiften som nu ligger hos staten. Det kan utredas huruvida statligt stöd för public service-liknande uppdrag även kan utgå till andra radio- och tv-företag.. Även icke-kommersiella lokala medier, som närradio, skulle kunna vara aktuella här. Ett villkor måste dock vara att sådana företagen liksom TV4 AB, ägs och kontrolleras av svenska intressen.

PSR bedömer att det är viktigt att bevaka och analysera hur SVT och SR i sin programverksamhet kan påverkas om rikstäckande kommersiella radio- och tv-kanaler i Sverige helt får utländsk ägarkontroll. Medvetande om sådan strategisk beredskap för public service synes ännu saknas.

PUBLIC SERVICERÅDET

Gunnar Bergvall
Styrelseordförande

---

¹³ TV 2 Norge är privatägd med visst statligt bidrag för nyhetsverksamhet och TV2 Danmark är statligt ägd. Liknande arrangemang finns i andra länder som brittiska ITV och Channel 4 vid sidan av BBC.

Kompletterande fakta och analys av system för marksänd digitalradio

DAB

Kommittén har, liksom tidigare utredningar, inte gjort den omvärldsanalys som ger en rättvisande bild av DAB-systemet med dess begränsade utvecklingsmöjligheter på ett internationellt plan. I synnerhet i förhållande till FM-radions fortsatt starka ställning som ledande global standard och Internet som en andra huvudplattform för radio. Idag har hälften av världens befolkning smartphones. Dessa fungerar som radiomottagare, men kan inte integreras med DAB-systemet, som kräver en helt egen sändar- och mottagarstruktur, utanför gängse frekvensband för radio.

Det behövs sex DAB-sändare att täcka in samma område som en FM-sändare. Det behövs 64 DAB-sändare att täcka in samma område som för en mellanvågssändare (AM).

PSR delar helt kommitténs slutsats om att utvecklingen av DAB-radio inte är konsumentdriven. Frågan måste dock tas ett steg längre. Det är inte SR som själv ska ta beslut att sända DAB. Det är ett beslut som har samhällsekonomiska konsekvenser och som berör hushållens ekonomi och lyssningsmönster. Frågan bör grundligt utredas med avgörande av Riksdagen.

Det har inte påvisats några konkreta behov att i Sverige bygga ut en tredje fristående sändningsplattform för radio vid sidan av FM-nätet respektive mobilnätet. Sedan lanseringen av DAB-systemet 1995 har i stort sett inga avgörande framsteg skett ifråga om dess tekniska utveckling och globala marknadsutsikter.

I ett par länder i Europa är DAB-nät till fullo utbyggda, men ännu saknas redovisning av lyssnartal. Det enda länder med höga lyssnartal för DAB är Storbritannien¹⁴ och Norge¹⁵. Framgången har hittills uteblivit efter införande 2017 av DAB som nationell radioplattform i Norge. Nya aktörer har uteblivit och radiolyssningen i Norge har minskat. Dessutom rapporteras fortfarande missnöje bland bilradiolyssnare som tappar signalen utanför storstäderna.

Norge är det enda land i världen som stängt sitt rikstäckande FM-nät. Lokalradio sänder fortfarande på FM.

Det finns enligt vår mening inte hållbara motiv för ett samhälleligt engagemang ifråga om DAB-systemet. PSR saknar en analys av miljö- och energiaspekterna som inkluderar en granskning av de effekter en utbyggnad av ett fristående DAB-nät skulle innebära för samhället. Inte minst måste man också redovisa de kostnader för lyssnarna/konsumenterna/skattebetalarna som en mottagarövergång från FM och Internet till DAB skulle innebära.

---

¹⁴ I Storbritannien används till största del fortfarande de äldre DAB systemet sedan 1995, inte DAB+

¹⁵ I Norge finns inget val för rikstäckande marksändningar då FM lagts ned.

Den spridda uppfattningen att DAB är ett av EU standardiserat system är felaktig. Statliga myndigheters och utredningars uppgift är att uppmärksamma detta, söka objektiva källor och redovisa alla kända alternativa plattformar även om sådana som ännu inte blivit prövade i Sverige. Vi menar att lobbyister för DAB-systemet alltför länge har fått sätta agendan för tidigare statliga utredningar om digitalradio.

Senaste åren har PSR konstaterat att lobbyverksamheten för DAB-radio har ökat även i Sverige. PSR har i skrivelse tidigare uppmärksammat regeringen och public servicekommittén om vilseledande konsultpresentation av DAB-systemet. i marknätet

PSR förespråkar inget förbud för kommersiella radioföretag att satsa eget kapital på de sändningssystem de tror på. Men offentliga resurser, inklusive SR, ska naturligtvis inte subventionera ett sådant risktagande. I synnerhet som de aktuella företagen tillhör utländska mediekoncerner.

PSR efterlyser en nyttokostnads-analys (cost-benefit) som visar vad som sker samhällsekonomiskt om staten avvecklar allt statligt engagemang, inklusive SR och och avvisar fortsatta utredningar ifråga om DAB-radio.

DRM (Digital Radio Mondiale)

När det gäller radiomediet finns det ett intressant alternativ. DRM är marksänd digitalradio på kort- och mellanvåg samt FM. DRM-tekniken, som är utvecklat i Frankrike, Tyskland och Sverige, används således i etablerade frekvensband för radio och är inte kompatibelt med DAB. För kortvågs- och mellanvågsbanden används DRM30 och för FM-bandet DRM+

Med DRM kan man använda samma sändarsystem som för analog signal. Det går att sända *samtidigt* såväl analogt som digitalt på samma frekvens (kanal). Detta innebär att investeringar i nya sändare som nu görs i en del länder som Indien och Ungern inledningsvis användas mest för analoga sändningar för att när marknaden för digitala kan mottagare växer stegvis kunna övergå till digitalt mode.

DRM+ är mycket frekvens effektivt och på sikt kan minst tio gånger så många kanaler som idag sänds analogt inrymmas på nuvarande FM-band. Tekniken är energieffektiv och är lämpligare än DAB för mindre radiostationer som kan fortsätta att använda sin nuvarande sändarstruktur (egna sändare) vid en digitalisering.

DRM är ett robust system som just nu byggs ut framför allt i Indien, Pakistan och Indonesien. För täckning över hela Sverige skulle det troligen räcka med 5-7 DRM30-sändare på mellanvåg. DRM30 används också för digitala utlandssändningar på kortvåg. Exempelvis invigde Radio New Zealand i dagarna sin nya sändare som ska täcka hela Stilla Havsområdet.

5G Broadcast

5G Broadcast är en LTE-baserad sändningsteknologi som kan komma att revolutionera distributionen av digital radio och television, som för första gången nu får en gemensam plattform. 5G Broadcast utmanar befintliga digitala system för mark-sändning som DAB+ och DVB-T2. 5G Broadcast kan leverera video- och ljudinnehåll av högre kvalitet än traditionell marksändningsteknik, eftersom det har större bandbredd för att överföra innehållet.

Marksänd public serviceradio och tv når i år ut på allmänhetens smartphones. Frankrike är bland de 20 länder i tre världsdelar där 5G Broadcast testas sedan fem år. Under OS och under hela sommaren 2024 kunde användare testa smartphones utrustade med ett chips speciellt konfigurerat för testen. I de områden som omfattas av experimentet (Paris, Nantes och Bordeaux) kan de titta på public service TV-kanalerna *France 2*, *France 24* och *Arte* på dessa smartphones men också lyssna på den public serviceradion *France Bleu* och *France Info*.

5G Broadcast-teknik har fördelen att ta emot tv- och radioprogram utan att behöva ett mobiltelefonabonnemang eller Wi-Fi-anslutning. Det ger tillgång till högkvalitativ radio och tv på smartphones, när du är på resande fot och i livliga områden där traditionella mobilnät kan bli överlastade. Samtidigt kan marksänd mottagning med 5G Broadcast också verka sömlöst mot 5G i mobila bredbandsnätet. Detta gör systemet mycket effektivt vid mobil lyssning framför allt i bilradio.

En utförlig beskrivning av systemet finns i PSR:s rapport *5G Broadcast - Universell plattform för marksänd digital radio och television i smartphones och bilar* (2024-01-18) på <http://public-service.net/docu/PSR5GBroadcastPM2024.pdf>

Övriga aktuella system för marksänd radio och tv

För radio finns sedan länge *HD Radio* etablerat i främst USA. Det används för att sända digitalt på mellanvåg och FM. I Kina har man utvecklat ett eget system *CDR*, som i många delar liknar det europeiska DRM. Mycket pekar nu på att Kina, liksom Indien istället kommer att satsa på DRM. För marksänd television utmanas *5G Broadcast* närmast av det amerikanska systemet *ATSC 3.0*